

דף יג; פרק שני

(ע"ב) 'אמר ריש לקיש: אומר היה ר' יוסי אין מתיר מפגל את המתיר'. ואינו דומה לשאר מחשבת-פיגול, כגון שחט או קיבל על מנת לזרוק דמו למחר – שיש לומר שהשחיטה והקבלה אינן בכלל 'מתיר', אלא זריקת הדם והקטרת הקומץ.
ועוד, גם אם נאמר שהן בכלל 'מתיר' (וע' להלן יד: וברש"י, שהשחיטה נחשבת 'מתיר'. וע"ש ב'חדושי הרשב"א), אין זו מחשבת 'ממתיר למתיר', שהרי באותו 'מתיר' הוא עוסק, דם הקרבן, אלא שחושב מעבודה לעבודה, הלכך בזה נאמר דין 'פיגול' [שהרי אי אתה מוצא באותה עבודה מחשבת חוץ-לזמנו כמובן, ועל כרחק הדין אמור מעבודה לעבודה], אבל ממתיר זה למתיר אחר כגון כשחושב בעבודת הקומץ על הקטרת הלבונה – לא נתחדש דין 'פיגול' (עפ"י 'חדושי הרשב"א).

'אמר ר' ינאי: ליקוט לבונה בזר – פסול. מאי טעמא? אמר ר' ירמיה: משום הולכה שלא ברגל שמה הולכה, והולכה בזר פסולה. אמר רב מרי: אף אנן נמי תנינא, זה הכלל: כל הקומץ... הכא נמי כיון דלא סגיא לה דלא עבד לה – עבודה חשובה היא'. נראה (וכן יש לדייק מדברי רש"י בסוגיא בד"ה משום וד"ה שלא ברגל וד"ה תנינא) שחילוק טעמים יש כאן; לר' ירמיה, הטעם שזר פסול בליקוט הוא משום הקרבנו לכהן את הלבונה, ולפי זה משמע שרק אם ליקט הזר והושיט לכהן שעל ידי כך מיעט בהליכת הכהן, אבל אם ליקט בלבד והכהן נטל מידו – אין כאן הולכה כלל ולא פסול. ואולם לפי הוכחת רב מרי אין אנו באים מטעם 'הולכה' בדוקא, אלא כיון שהליקוט נצרך ומכין את הקטרה, הרי זו עבודה חשובה שהזר פסול בה כשאר עבודות. ולשיטתו נראה שאפילו רק ליקט ולא הושיט – פסול. וגם אם ננקוט הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה, הליקוט כשלעצמו פסול בזר. וכן משמע מסתימת דברי הרמב"ם, שהליקוט כשלעצמו פסול בזר (עפ"י זבח תודה).

לכאורה יש מקום לומר מצד הסברה שגם לר' ירמיה ליקוט הזר פסול אף ללא הושה, שהרי במעשה הליקוט עצמו הוא מקרב את הלבונה להקטרה, גם אם לא הושיט לכהן, והלא אין שיעור להולכה. ואפשר אפילו ליקט והרחיק מן המזבח, הלא סוף סוף חסך לכהן את הליקוט מן הסולת, ויש כאן הקרבה והכנת הקטרה, וכל זה נכלל ב'הולכה'.

ויש להוכיח כן, שהרי ר' ירמיה עצמו אמר בזבחים (יג:): שלכך טבילת אצבע מפגלת בחטאות פנימיות, משום שכל דבר המעכב – מפגל. והיא סברת רב מרי שכל דבר שאין די בלעדיו – עבודה חשובה היא, והרי גם הליקוט לבר לא סגי בלעדיו.

ומה שהוצרך ר' ירמיה ל'הולכה' – היינו לבאר מנין ההנחה שהליקוט הוא 'עבודה', שאעפ"י שאי אפשר בלעדיו, הלא גם שחיטה לא סגי בלעדו, ומ"מ אינה עבודה ואין זר פסול בה – וזהו שאומר שהליקוט נכלל בעבודת ההולכה, כי גם הוא מקריב ומכין להקטרה. [אבל בטבילת אצבע בדם לא הוצרך ר' ירמיה לומר משום הולכה נגעו בה, ולכן לא אמרו שם קסבר הולכה שלא ברגל שמה הולכה – כמו שהעירו בתוס' – לפי ששם הלא מפורש 'טבל הכהן'. ואכן בחטאות חיצוניות אין טבילת אצבע מפגלת (ע' זבחים יג) שאינה עבודה חשובה לחול בה דין פיגול, הגם שהיא נצרכת]. וצ"ע לר"ש שאין הולכה מפגלת שהיא עבודה שאפשר לבטלה (ע' זבחים יד ושטמ"ק להלן כו ותוס' ריש מסכתין), האם ליקוט לבונה מפגל. וע' זבחים יג: ובמפרשים, אודות פיגול בטבילת אצבע לר"ש.

ע"ע בחזון איש (קמא כט, א) בדרך אחרת. וע"ע משנה למלך (פסוה"מ יא, א) בדעת הרמב"ם, שאין גורסים כאן 'הולכה שלא ברגל'. וע' בקרן אורה (כאן ולהלן טז) ובשפת אמת, במה שדנו לדמות ליקוט לבונה לקמיצה.

'פיגל בירך של ימין לא נתפגל הירך של שמאל'. אין ברור אם מדובר שבשעה שחשב היו הירכים מופרדות זו מזו [וכגון שפיגל בוריקה] כפי שמשמע קצת מלשון התוס', או כפי פשטות סתימת הדברים, מדובר גם באופן רגיל שפיגל בשחיטה כשהבהמה בשלמותה [וכן יש לדייק קצת מלשון רש"י]. וכן יש לדייק מכך שנקטו 'ירך' ולא אמרו בסתם שחשב על כזית בשר לא נתפגל אלא אותו שחשב עליו]. ואף על פי שמדמה לטומאה ושם הלא מדובר במפורדין, אמנם שם שונה שאם לא הפרידם הרי נטמא הכל בשוה ואין יתרון למקום הנגיעה. לא כן במחשבה, יש מקום לדון רק על מה שחשב, הגם שחלקים אחרים מחוברים לו. מאידך יש לומר שבאופן זה שהחלקים מחוברים אין ראיה מטומאה. וצריך עיון (חדושים ובאורים ג, ח).

בספר טהרת הקדש נקט שלא אמר רב הונא אלא כשבשעה שפיגל היו החתיכות מופרדות. אלא שצידד לומר שנקבע לפי שעת הוריקה, כיון שרק אז נקבע הפיגול.

'איבעית אימא סברא – לא עדיפא מחשבה ממעשה הטומאה; אילו איטמי חד אבר מי איטמי ליה כוליה?! אעפ"י שמשוה לטומאה, זהו רק לענין חלות דין 'פיגול' לחיוב כרת, אבל לענין הפסול – הקרבן כולו נפסל כמו שאמר ר' יוסי במשנה שהסדר השני פסול ואין בו כרת. והטעם שפסול אפשר מפני שהקטרת הבזיכין עצמה נפסלה ע"י שנתפגל אחד מן הסדרים, וכן הכבשים נפסלו על ידי שפיגל את הלחם בשחיטתם. או מפני שכאילו אין לחם, שהרי נפסל לחם אחד קודם שחיטה. ועוד, הלימוד ממנו ולא מחברו אינו אמור אלא לענין חיוב כרת, אבל לענין הפסול – הקרבן כולו בכלל לא ירצה (עפ"י חזון איש קמא כח, יא. וכיו"ב כתב בחדושים ובאורים ג, ח) שהשוואה לטומאה אמורה רק על חלות דין פיגול לחיוב האוכלו בכרת, שהוא חלות דין על הדבר שחשב עליו, אבל הפסול עצמו אין לו ענין בדבר הנחשב אלא עצם העבודה במחשבה פסולה היא הגורמת את הפסול).

ויש מי שכתב שפסול לר' יוסי מדרבנן ולא מהתורה, ומשום גזרה [ע' להלן יד.]. [עפ"י מלאכת יום טוב]. וכן נקט בפשטות בשפת אמת להלן שלר' יוסי פסול מדרבנן, אלא שהקשה על כך מדיוק הלשון. ובספר יד דוד צדד לומר שלר' יוסי פיגל בירך ימין – רגל שמאל כשרה. ותימה הלא תנן במשנה שהסדר השני פסול, וכ"ש בירך.

דף יד

'השוחט את הכבש לאכול חצי זית מחלה זו, וכן חבירו, לאכול חצי זית מחלה זו, רבי אומר: אומר אני שזה כשר... לעולם אליבא דרבנן...'. – וכיון שרבי סובר כרבנן, אין חילוק אם עירב במחשבתו את שתי החלות או חשב רק על אכילת חלה אחת. [והוא הדין אם בשחיטת כבש אחד חשב על כזית מחלה זו, ובכבש האחר חשב על החלה האחרת – פיגל. כן מפורש ב'חדושי הרשב"א']. וזה שנקט רבי שחישב על חצי זית מכל חלה – כי אם חשב על אותה חלה, היה צריך לפרש שה'חצי זית' השני אינו אותו 'חצי זית' הראשון, אבל בסתם שחשב 'חצי זית', שמא שתי המחשבות מתיחסות לאותו 'חצי זית' ואין כאן צירוף כזית – לכך נקט חלה אחרת, שמחשבותיו מסוימות על שני חצאי זיתים נפרדים (עפ"י חזון איש כב, ח).

(ע"ב) 'אלא אמר רבי יוחנן: היינו טעמיה דרבי יוסי, הכתוב עשאן גוף אחד והכתוב עשאן שני גופין...'. יש לפרש על פי הכתוב... והקרבנתם מנחה חדשה לה'. ממושבתים תביאו לחם תנופה שתיים שני עשרנים – והלא 'לחם' וכן 'עשרון' לשון זכר הם, ואם כן מהו 'שתיים' [ואונקלוס

ואפשר שלר"א אליבא דרבא פסולות (לקוטי הלכות בד' הרמב"ם). והראב"ד פסק בין שנפרסה בין שיצאה בין שנטמאה – כולן פסולות (ע"ע שו"ת אחיעזר ח"ב מא).

פרק שני; דף יג

כב. מה הדין במקרים דלהלן:

- א. הקומץ את המנחה להקטיר קומצה למחר.
  - ב. הקומץ את המנחה להקטיר לבונתה למחר.
  - ג. סילק מן השלחן בוך של לבונה על דעת להקטיר הבוך השני למחר.
  - ד. שחט כבש אחד משני כבשי עצרת, על מנת לאכול את חברו למחר.
- א. הקומץ ע"מ להקטיר הקומץ למחר – פיגל.
- מבואר בגמרא שאפילו רבי יוסי מודה בזה מפני שמפגלין בחצי מתיר. כלומר אע"פ שהקטרת הקומץ שעליה חשב, אינה מתירה לבדה אלא בצירוף הקטרת הלבונה – פיגל, כיון שחשב בקמיצה שהיא עבודה שלמה (עפ"י רש"י להלן יד ותוס' כאן). ולדעת הרמב"ם נחלקו בזה תנאים, האם מפגלים בחצי מתיר (ע"ע תוי"ט; זבח תודה; חזו"א כב, יב יג וקמא כח, ט. וכן אמרו בגמרא (יב): שלרבי אלעזר אינו פיגול עד שיחשוב להקטיר קומצה ולבונתה למחר).

- ב. הקומץ את המנחה להקטיר לבונתה למחר; לדברי רבי יוסי – פסול (מדרבנן. עפ"י גמרא יד; מפרשים) ואין בו כרת, שאין מפגלין ממתיר למתיר אחר. וחכמים אומרים: פיגול ובכרת, כיון שהלבונה והקומץ נקבעים בכלי אחד, הרי הם כדבר אחד.
- פסק הרמב"ם כחכמים. וע"ע להלן יז.

- ג. אמרו בגמרא שלרבי יוסי אין מתיר מפגל את המתיר בשני בזיכי לבונה, הלכך פסול ואין בו כרת. ולחכמים – פיגול ובכרת (כיון שמונחים שניהם על השלחן ועל ידו נתקדשו שניהם – ככלי אחד הם. שפת אמת וזבח תודה).
- ופרשו ראשונים שמדובר כשחשב בשעת סילוק בוך אחד להקטיר למחר את הבוך השני. ודוקא כשחשב גם בשעת סילוק הבוך השני, אבל אם לא חשב אלא בראשון – באנו למחלוקת ר"מ וחכמים האם מפגלין בעבודת חצי מתיר.
- ורש"י פרש שמדובר שחשב בשעת הקטרת הבוך ולא בשעת סילוקו. ותמהו המפרשים הלא קיימא לן אין הקטרה מפגלת הקטרה (עפ"י שטמ"ק וזבח תודה. והרמב"ם השמיט דין סילוק. ונראה שמפרש כפרש"י והולך לשיטתו שהקטרה אינה מפגלת הקטרה. זבח תודה).

- ד. שחט אחד מכבשי עצרת לאכול את השני למחר – שניהם כשרים, שאין מפגלים ממתיר זה למתיר אחר.

- כג. א. אלו הן עבודות המנחה השוות ונלמדות מעבודות הזבח?
- ב. ליקוט לבונה לצורך הקטרתה – האם נחשב 'עבודה' לפסול זר?
- ג. האם אפשר להקטיר הלבונה לפני הקומץ?

שאלות ותשובות לסיכום – מנחות ח"א

א. הקמיצה מקבילה לשחיטה (שמפריש ונוטל חלק גבוה מחלק כהנים. רש"י).
נתינת הקומץ לכלי מקבילה לקבלת הדם, שבשניהם מקדש חלק גבוה שהופרש, בכלי שרת [הגם שכאן הנתינה בכלי באה מכחו וכאן ממילא].
הולכת הקומץ להקטרה כהולכת הדם לזריקה.
הקטרת הקומץ כנגד זריקת הדם.
ארבע עבודות הללו שבמנחה נלמדות מארבע עבודות הזבח, לפסול זר וכו' – שהמנחות הוקשו לזבחים ליטען ארבע עבודות (עפ"י רש"י כאן וזבחים יא. ד"ה שלא).

ב. רבי ינאי אמר: זר שליקט לבונה – פסל. ופרש רבי ירמיה שמשום הולכה נגעו בה. והסבירו דעתו שהולכה שלא ברגל שמה הולכה, והרי ליקוטו מקריב את הלבונה למזבח, אעפ"י שלא נד ממקומו.

א. מדובר בליקוט שלאחר הקמיצה [וההקטרה. ערש"י. וע' תוספתא ה; משל"מ מעה"ק יג, יב; רש"ש; יד דוד כאן ולהלן יד. שפת אמת]. ובמרכבת המשנה (פסוה"מ טז, ז), פרש על ליקוט שלפני הקמיצה. [וכן י"א בדעת הרמב"ם שכל הליקוט היה נעשה לפני קמיצה. ע' ברכה"ז להלן טז.]. ובחזו"א (קמא כח, יא) חלק.

ב. בזבחים (יד-ט) אמר רבי יוחנן הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה. ואולם אם היתה שם הולכה ממש, אף ההושטה אל המוליך יתכן שנחשבת 'הולכה'. ע"ש.

יש אומרים [בדעת הרמב"ם] שגם אם נוקטים בעלמא הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה, כאן פסול משום שהליקוט עבודה חשובה הוא הגם שאינו בגדר 'הולכה' (עפ"י משנה למלך פסוה"מ יא, א. וכתב של"ג בגמרא 'הולכה שלא ברגל'. ובזבח תודה כתב כסברא זו בדעת רב מרי. ובקר"א כתב שלהרמב"ם הליקוט דומה לקמיצה, שמברר חלק גבוה מהשיריים).
ובהולכת הקומץ להקטרה נסתפק במשנה למלך (פסוה"מ יא, א ד"ה ודע) האם כשרה שלא ברגל. והעיר מדברי רש"י (להלן טז) שנראה שכשר בהושטה מזה לזה.

ג. מבואר בגמרא (כאן ולהלן טז. יז.) שהקטרת הקומץ אינה מעכבת את הלבונה, ויכול להקטירה קודם להקטרת הקומץ.

אבל נראה שקודם הקמיצה ודאי אין להקטירה (תוס' יד. וזבחים מג. ד"ה והלבונה).

דפים יג – יד

כד. מה הדין באופנים דלהלן:

א. שחט שני כבשים (של עצרת) לאכול אחת מן החלות למחר; הקטיר שני ביזכי לבונה לאכול אחד מן הסדרים למחר.

ב. שחט שני כבשים לאכול למחר כזית המצורף משתי החלות.

ג. חשב בשחיטת הכבש האחד לאכול מן החלות למחר; הקטיר אחד מהביזכים לאכול מהסדרים למחר.

ד. חשב בשחיטת כבש אחד לאכול חצי זית מחלה אחת, וכן חשב בכבש השני אודות החלה השניה.

ה. חשב בשחיטת הזבח לאכול ירך ימין חוץ לזמנו.

ו. חשב בלחמי תודה או במנחת מאפה תנור, לאכול מין אחד שבהם חוץ לזמנו.

ז. חשב בשעת שחיטה לאכול חצי זית, ובשעת זריקה חשב לאכול חצי זית. וכן בקבלה ובהולכה.